

TOLK- OCH ÖVERSÄTTARINSTITUTET

Stockhoms universitet

ÖVERSÄTTNING AV REDOVISNINGSTERMER I RESULTAT- OCH BALANSRÄKNINGAR

Karin Hellstadius

Uppsatsen behandlar termerna i fem engelska resultat- och balansräkningar och deras översättningar till svenska. Med utgångspunkt i en textanalysmodell undersöks hur termerna ser ut. Syftet är att ta reda på om terminologin i resultat- och balansrapporterna är enhetlig. Detta görs genom en terminologisk undersökning. Eftersom dessa rapporter, som utgör en viktig del av ett företags årsredovisning, har en jämförelsevis standardiserad terminologi finns det stor möjlighet att samma termer används i olika företags resultat- och balansräkningar. Resultatet visar att det i de engelska rapporterna finns stor skillnad i termanvändningen mellan de olika företagen, medan terminologin i de svenska rapporterna är relativt enhetlig. När det gäller termernas uppbyggnad finns en del skillnader både mellan de engelska och de svenska termerna och mellan de svenska termerna i de undersökta resultat- och balansräkningarna och företagsekonomiska termer i allmänhet.

Examensarbete för översättarutbildning i engelska

Vårterminen 2005

Handledare: Gunnel Melchers

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte	2
1.3 Material	2
1.4 Metod	3
2. Textanalys	5
2.1 Kulturell kontext	5
2.1.1 Typ av översättning	5
2.1.2 Källtexternas kultur- och språkområde	6
2.1.3 Genre och verksamhet	7
2.1.4 Deltagare	8
2.2 Språklig analys	8
2.2.1 De svenska termernas struktur i jämförelse med företagsekonomisk text i allmänhet	9
2.2.2 Jämförelse av strukturen hos de engelska respektive de svenska termerna	10
3. Terminologisk undersökning	13
3.1 Terminologi och ekonomins teknolekt	13
3.1.1 Terminologins ursprung	13
3.1.2 Definition av begreppet ”term”	13
3.1.3 Ekonomins teknolekt	14
3.2 Vad säger Årsredovisningslagen, FAR och Bokföringsnämnden om termerna i resultat- och balansräkningar?	15
3.3 Redovisning av terminologisk undersökning och resultat	15
4. Hjälpmiddel vid översättning	21
4.1 Redovisning av hjälpmiddelsundersökning och resultat	22
4.2 Framtagning av lathund?	30
5. Sammanfattning	32
Summary in English	34
Bibliografi	37
Bilaga 1: Resultat- och balansräkningar på engelska	
Bilaga 2: Resultat- och balansräkningar på svenska	

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Årsredovisningen är den av ett företags rapporter som förmodligen läses mest. Den är en offentlig handling och den rapport som visar hur det har gått för företaget under det aktuella räkenskapsåret. Således kan den vara intressant för och har möjlighet att nå ut till en mycket vid läsekrets som kan bestå av allt ifrån ekonomer och stora investerare till små aktieägare och lekmän. Som en följd av detta kan det tyckas att årsredovisningar borde vara skrivna så att även de som inte är särskilt ekonomiskt kunniga kan förstå dem, men faktum är att terminologin som används kan göra det svårt för lekmannen att tillgodogöra sig informationen i dem.

I en årsredovisning ingår till exempel förvaltningsberättelse, brev från verkställande direktör eller styrelsens ordförande, resultat- och balansräkning, noter till boksluten och aktieinformation. Dessa olika delar kan skilja sig från varandra språkligt sett. I verkställande direktörens brev, som ofta riktar sig direkt till aktieägarna, är tonen ofta personlig och det förekommer inte riktigt lika många ekonomiska termer som i de övriga delarna av årsredovisningen. Resultat- och balansräkningarna är mycket viktiga och är speciella, eftersom de endast innehåller isolerade ekonomiska termer och siffror. Resultaträkningen visar företagets resultat under en period (i årsredovisningen avser båda rapporterna ett år), alltså de intäkter som har kommit in och de kostnader som har gått ut. I slutet ser man också det resultat (positivt eller negativt) som perioden uppvisar. Balansräkningen visar företagets finansiella ställning vid en viss tidpunkt (oftast årets slut), d.v.s. de tillgångar och skulder företaget då har.

Terminologin i dessa rapporter är jämförelsevis standardiserad och rapporterna ställs upp enligt ett visst mönster. Därför borde det vara möjligt för alla företag att i stort sett använda samma termer, åtminstone när de skriver på svenska. Engelskan har som bekant de brittiska och de amerikanska varianterna

som kan skilja sig en del. Men även här torde terminologin kunna vara relativt enhetlig mellan olika företag.

Orsaken till att jag har valt att skriva om och undersöka språket i årsredovisningar är att jag har arbetat som revisorsassistent i flera år. Därigenom har jag kommit i kontakt med årsredovisningar och framför allt resultat- och balansräkningarna, eftersom man granskar siffrorna i dem ingående. För mig var det därför ett ganska självklart val när jag skulle välja uppsatsämne att på något sätt studera språket i årsredovisningar. Det har varit lärorikt att få titta närmare på termerna i stället för siffrorna och också att få bekanta sig mer med de engelska termerna i rapporterna.

1.2 Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att ta reda på om terminologin är enhetlig i årsrapporter, eller, mer specifikt, i resultat- och balansräkningar. Med hjälp av en textanalysmodell undersöker jag hur termerna i resultat- och balansräkningar ser ut och om de motsvarar företagsekonomisk terminologi i allmänhet. Tyngdpunkten ligger på en terminologisk undersökning av både översättningarna och de engelska originalen i syfte att ta reda på om terminologin stämmer överens mellan de olika företagen. Slutligen vill jag också se hur olika hjälpmedel fungerar vid översättning av termerna i resultat- och balansräkningen.

1.3 Material

Eftersom en årsredovisning för större, börsnoterade företag är mycket omfattande (ofta omkring hundra sidor) har jag valt att endast undersöka termerna i koncernens resultat- och balansräkning. Dessa delar av årsredovisningen innehåller endast fristående redovisningstermer och siffror. Det gör dem lätta att använda för en terminologisk undersökning eftersom man slipper arbetet med att skilja ut termerna ur en text. Det faktum att terminologin

här har relativt stora förutsättningar att vara enhetlig gör också resultat- och balansräkningarna intressanta att undersöka. De fem företag jag har valt är Gambro (medicinsk teknik och vård), Ericsson (telekommunikation), TeliaSonera (telekommunikation), Astra Zeneca (läkemedel) och Atlas Copco (kompressorteknik, industriteknik, anläggnings- och gruvteknik, m.m.). Kriteriet för urvalet har varit att företagen skriver sina årsredovisningar på engelska och sedan översätter dem till svenska. Samtliga årsredovisningar är från år 2003. Alla årsredovisningarna har upprättats enligt Årsredovisningslagen och rekommendationer från Redovisningsrådet, utom Astra Zenecas, som har upprättats enligt brittisk lagstiftning (Companies Act 1985) och brittiska rekommendationer (UK GAAP). Vid en första överblick kan man se att terminologin i Astra Zenecas resultat- och balansräkning skiljer sig mycket från rapporterna från de övriga företagen. Dessa skillnader kommer att behandlas närmare under punkt 3.3.

1.4 Metod

Först har jag utfört en textanalys med fokus på kontextanalys och språklig analys. Här har jag i stort använt Yvonne Lindqvists analysmodell för översatta texter. Hon skriver att "[ö]versättningsanalysens syfte är att undersöka hur en översättning förhåller sig till sin förlaga kulturellt, språkligt, socialt och stilistiskt" (2004:1). Lindqvist menar att det inför ett översättningsuppdrag är viktigt att veta något om förutsättningarna för översättningen och hur översättning och original förhåller sig till varandra. (2004:2). Enligt Lindqvists analysmodell kan man studera en text ur fem aspekter. Dessa är:

1. kulturell kontext
2. språklig analys
3. innehåll
4. det sociala
5. stilanalys

Den språkliga analysen delas i sin tur in i textuell nivå, syntaktisk nivå och lexikal nivå. Eftersom jag har valt att undersöka termerna i resultat- och balansräkningen är det inte möjligt eller intressant att utföra en textanalys ur alla aspekter. Jag koncentrerar därför min textanalys på den kulturella kontexten och den språkliga analysen. Den språkliga analysen fokuseras på den lexikala nivån eftersom den är mest intressant för min undersökning och eftersom det återigen inte är helt möjligt att studera rapporterna på de andra två språkliga nivåerna. På den lexikala nivån kan jag få fram hur termerna ser ut. Jag har genom den analysen velat ta reda på om de följer mönstret för hur företagsekonomiska texter ser ut i allmänhet.

För att kunna ta reda på om användningen av termerna är konsekvent eller inte, d.v.s. om det råder ett ett-till-ett-förhållande mellan dem, har jag listat termerna i det utvalda materialet i de engelska respektive de svenska rapporterna och sedan jämfört och analyserat dem. Jag har undersökt vad Årsredovisningslagen och de rekommendationer som finns från till exempel FAR (Föreningen för revisionsbyråbranschen) och Bokföringsnämnden säger om hur en årsredovisning ska eller bör upprättas. Hur stor är tolkningsfriheten? Är det nödvändigt för olika företag att använda olika termer?

Jag har också studerat olika hjälpmedel som kan användas vid översättning av den ekonomiska terminologi som används i resultat- och balansräkningar för att se om det i dem råder ett ett-till-ett-förhållande mellan termerna på engelska respektive svenska. Vilka termer tas upp i *FARs engelska ordbok* och i ytterligare en affärsordbok? Finns de även med i en allmän engelsk-svensk ordbok? Jag har också ställt och resonerat kring frågan om man skulle kunna ta fram en lathund eller mycket specialiserad ordbok med redovisningstermer för översättare för att underlätta översättningen av till exempel årsredovisningar. Är det överhuvudtaget möjligt? Är det nödvändigt eller är det bättre att använda flera olika ordböcker?

2. Textanalys

2.1 Kulturell kontext

2.1.1 Typ av översättning

En fråga som en översättare måste ställa sig är om översättningen ska vara trogen originalet eller om den kan vara friare och mer inriktad på målspråket och målkulturen. Eugene Nida myntade begreppen formell och dynamisk ekvivalens, där den formella översättningen ligger nära källtexten i både form och innehåll. Den dynamiska översättningen ska i stället återskapa den effekt som källtexten har på läsarna. Den ska anpassas till läsaren både språkligt och kulturellt så att uttrycket blir så naturligt som möjligt. (Munday 2001:41-42).

Hur ser det då ut i översättningarna av resultat- och balansräkningarna? Är de källspråks- eller målspråksorienterade? Eftersom det inte syns direkt i översättningen att en främmande förlaga ligger bakom den och eftersom översättaren inte kan välja andra ord än de som finns inom ramen för svensk redovisningsterminologi, kan man säga att översättningen av resultat- och balansräkningar är målspråksorienterad. Det förekommer alltså dynamisk ekvivalens enligt Nidas definitioner. Som exempel ur min terminologiska undersökning kan nämnas den engelska termen *net income* (se tabell 3), som på svenska heter *årets resultat*. En översättning som ligger närmare källspråket skulle kanske vara *nettoresultat* eller *nettointäkt*, men här finns alltså den etablerade svenska redovisningstermen *årets resultat*, som är den mest naturliga i det här sammanhanget.

Man kan emellertid också påpeka att formen eller strukturen för resultat- och balansräkningar är internationell; de ser i stort sett likadana ut överallt i världen. Även innehållet förmedlas relativt troget och man översätter alla termer som finns med i källtexten. Exempel från den terminologiska undersökningen på att innehållet förmedlas är *assets* som översätts med *tillgångar* och *cash and bank* som blir *kassa och bank*. Är översättningen på grund av detta i stället källspråksinriktad eller rör det sig om ett specialfall där texterna är mer

internationellt standardiserade? Kanske kan man säga att översättningar av resultat- och balansräkningar är både formella och dynamiska.

2.1.2 Källtexternas kultur- och språkområde

En annan intressant fråga gäller texternas kulturella aspekt. Tillhör de engelska originalen en engelsk kultur och översättningarna en svensk eller är kulturen internationell i ett ekonomiskt perspektiv?

I fråga om Astra Zenecas resultat- och balansräkningar anser jag att dessa rapporter håller sig inom källtextkulturen. De är skrivna enligt brittiska regler och således inom en brittisk kultur och ett brittiskt språkområde. De är antagligen skrivna av en person med engelska som modersmål. Översättningen är också upprättad i enlighet med de brittiska reglerna, men av en person som förmodligen även har viss kännedom om den svenska standarden för resultat- och balansräkningar.

De övriga källtexterna verkar också vara hämtade ur det engelska språkområdet och kulturen. Men eftersom det handlar om företag som har svensk anknytning (alla företagen bedriver verksamhet i Sverige trots att de inte helt och hållet är svenskägda) kan det hända att även de engelska originalen skrivs av personer med svenska som modersmål. Jag fick reda på att Gambros årsredovisning skrivs både av personer med engelska som modersmål och av personer som har andra språk som modersmål (det framgick inte vilka språk). Den granskas sedan av personer med engelska som modersmål. De engelska benämningar på posterna som de använder är amerikanska. Hos Ericsson är det personer med svenska som modersmål som skriver resultat- och balansräkningarna på engelska. För Atlas Copcos del har de flesta som skriver årsredovisningen inte svenska som modersmål och de använder sig av språkgranskare.

Alla de tre företag som svarade på mina frågor använde sig av svenska rekommendationer och regler för att upprätta resultat- och balansräkningarna.

Man kan alltså diskutera om de engelska originalen av årsredovisningarna (förutom Astra Zenecas) verkligen är skrivna inom en engelsk kultur.

2.1.3 Genre och verksamhet

Den genre som resultat- och balansräkningen tillhör kan kallas ekonomiska rapporter och genren är densamma både på käll- och målspråket. Genren har samma ställning inom båda språkområdena och kan knytas till ett företags verksamhet, vilken kan förekomma i flera olika språkområden, och i ett vidare perspektiv även till en samhällsekonomisk verksamhet.

När Sverige industrialiserades under 1800-talet startades företag med många ägare och en komplicerad verksamhet som krävde stora kapital. Ofta var det inte ägarna som drev den dagliga verksamheten och de ville få insyn i den. Samhället hade också intresse av att få veta hur det gick för företaget, särskilt om företaget skulle göra investeringar i nya projekt. Till följd av detta uppkom den företagsform som kallas aktiebolag. Det innebar bland annat att man i ett företag måste upprätta rapporter så att de som ville satsa eller låna ut pengar till företaget kunde få inblick i hur det gick för verksamheten. Senare tillkom även beskattning av företagets vinst, vilket blev ytterligare ett samhällsintresse. (Blomquist & Leonardz, 1998: 9-11.)

2.1.4 Deltagare

Enligt Hellspong & Ledin är deltagarna de ”som deltar i kommunikationen kring en text” (1997:52). Dessa är mottagarna (eller målgruppen), det vill säga de som ska läsa texten, och sändarna, de som står för textinnehållet. Liksom genren är målgruppen densamma såväl i källtexterna som i måltexterna. Som jag nämnde i inledningen kan målgruppen vara stor och omfatta både ekonomiskt kunniga läsare och läsare som knappt har några sådana kunskaper. Det kan hända att de läsare som inte kan särskilt mycket om ekonomi bara väljer att läsa delar av årsredovisningen. De kanske lättare kan tillgodogöra sig informationen i till

exempel verkställande direktörens brev till aktieägarna och andra delar som i löpande text beskriver företagets utveckling och resultat.

Något som kanske gör årsredovisningen lite speciell är att de som står som sändare (styrelse och VD) troligtvis inte är de som har skrivit årsredovisningen. I Ericssons och Astra Zenecas fall står en stor del av årsredovisningen också utan sändare. Det är egentligen bara i brev från VD eller liknande delar och i förvaltningsberättelsen som en eller flera sändare står med. Astra Zenecas förvaltningsberättelse har till och med undertecknats av en koncernsekreterare som agerar som ombud för styrelsen. Resultat- och balansräkningen samt noterna till boksluten står i Ericssons årsredovisning däremot helt utan sändare och författare. Översättarens namn finns inte utsatt i någon av de översatta årsredovisningarna. Detta kan tyda på att originalet och översättningen, av företagen, ses som parallella texter med exakt samma värde, eftersom det är samma personer som står som sändare i båda texterna.

2.2 Språklig analys

Eftersom de textuella och syntaktiska analysnivåerna inte är möjliga att undersöka i mina texter, som endast består av isolerade termer, går jag direkt till den lexikala nivån.

2.2.1 De svenska termernas struktur i jämförelse med företagsekonomisk text i allmänhet

Ekonomins språk kan sägas bestå av två huvudgrupper, nämligen nationalekonomins och företagsekonomins språk. Företagsekonomins språk kan i sin tur delas in i redovisningens, marknadsföringens och administrationens språk. Språket i resultat- och balansräkningarna hör till redovisningens språk eller teknolekt. (Laurén & Nordman 1987:154). Som jag tidigare har nämnt är dessa texter speciella eftersom de saknar syntax. De består endast av fristående termer och går kanske inte helt att jämföra med andra företagsekonomiska

texter. Trots detta kan det vara intressant att undersöka hur termerna i de översatta rapporterna ser ut i jämförelse med företagsekonomiska texter i allmänhet.

I sin undersökning av företagsekonomiska texter kom Laurén & Nordman fram till att termerna huvudsakligen är långa, det vill säga att de består av ord med mer än sex bokstäver, enligt Hellspong & Ledins definition (1997:71). Det stämmer med min undersökning av termerna i rapporterna, där jag fick resultatet att 73 procent av orden i termerna är långa.

I tabell 1 nedan visas hur fördelningen mellan olika typer av termer ser ut, om de innehåller ett, två eller flera ord och vilka som är vanligast i de fem rapporterna respektive företagsekonomiska texter i allmänhet. En sammansatt term, som till exempel *anläggningstillgångar*, har jag räknat som en ettordsterm.

Tabell 1: Jämförelse av strukturen hos företagsekonomiska termer och de svenska redovisningstermerna i rapporterna

	Redovisningstermer	Företagsekonomiska termer i allmänhet
Ettordstermer	46,9 %	85 %
Tvåordstermer	37,8 %	13 %
Termer med tre ord eller fler	15,3 %	2 %

Procentsatserna för de företagsekonomiska termerna har hämtats ur Laurén & Nordman, 1987:155.

En jämförelse mellan siffrorna i tabellen visar att resultaten inte stämmer överens mellan redovisningstermerna i de fem rapporterna och de företagsekonomiska termerna som Laurén & Nordman studerade. Redovisningstermerna är jämförelsevis jämnt fördelade mellan ett- och tvåordstermer, 46,9 och 37,8 procent, medan de företagsekonomiska termerna till största delen (85 procent) består av endast ett ord. Som Kerstin Andersson-Tufvesson påpekar i sin undersökning av redovisningstermer, kan detta bero på att termerna i de undersökta rapporterna är poster i resultat- och balansräkningarna och dessa måste ”byggas upp av flera beståndsdelar för att klart kunna avgränsas från varandra” (2002:14). Som exempel kan nämnas

materiella anläggningstillgångar, immateriella anläggningstillgångar och finansiella anläggningstillgångar.

Laurén & Nordman (1987:155) fastslår också att företagsekonomins språk innehåller många substantiv. Handbokstext har en särskilt hög andel substantiv, 35 procent, vilket visar att sådan text har en hög abstraktionsnivå. Abstraktionen framgår framför allt av den höga andelen verbalsubstantiv, som i deras undersökning uppgick till en fjärdedel av substantiven. Verbalsubstantiv är ”substantiv som avletts av verb” (Hellspong & Ledin, 1997:67) och slutar oftast på –ing/-ning, –ande/-ende eller -tion. Av de 111 svenska termer (tagna från de ursprungliga 295) som ligger till grund för min strukturella undersökning utgörs drygt en femtedel av verbalsubstantiv, alltså något färre än bland de företagsekonomiska termerna.

2.2.2 Jämförelse av strukturen hos de engelska respektive de svenska termerna

Vid en jämförelse av hur de engelska och svenska termerna är uppbyggda kan man konstatera att engelskan har betydligt färre långa ord (d.v.s. ord med mer än sex bokstäver enligt den svenska definitionen). 41 procent av de 110 engelska termer jag har valt att undersöka består av långa ord, vilket är betydligt färre än i det svenska underlaget (73 procent). Detta är dock inte särskilt överraskande eftersom det i engelskan inte finns samma möjligheter att skriva ihop sammansatta ord som det finns i svenskan. Om man som exempel tar substantivet *anläggningstillgångar* motsvaras det av nominalfrasen *fixed assets* på engelska. På svenska är det en sammanskriven sammansättning av två ord till ett långt på svenska, medan termen på engelska består av två korta ord. Ett annat exempel är sammansättningen *balansräkning*, som på engelska motsvaras av *balance sheet* (ett långt och ett kort ord).

Det här resultatet styrks vid en undersökning av hur många ord termerna på respektive språk innehåller. Som framgår av tabell 1 består de svenska

termerna huvudsakligen av ettordstermer. Där framgår också att det finns minst av de termer som har tre eller fler ord. För de engelska termerna är förhållandet nästan det motsatta. I det material jag har undersökt finns det mest av tvåordstermerna, 54,5 procent och sedan följer termer med tre eller fler ord på 28,2 procent. Sist kommer ettordstermer, som bara utgör 17,3 procent av alla termerna. En jämförelse mellan hur de engelska och de svenska termerna är uppbyggda visas i tabell 2.

Tabell 2: Strukturen hos engelska och svenska redovisningstermer

	Engelska termer	Svenska termer
Antal ord/term	2,3	1,8
Antal bokstäver/ord	6,6	9,8
Antal bokstäver/term	15,2	18,0

I tabellen speglas det resultat som jag nämner ovan. Svenskan har fler bokstäver per term, vilket kommer sig av att det här finns många ettordstermer. Dessa ettordstermer är ofta långa, som siffran för antal bokstäver per ord visar, 9,8 jämfört med 6,6 på engelska. Slutligen kan man också se att engelskans termer innehåller fler ord per term, vilket bekräftar att engelskan har en högre andel termer med två, tre eller fler ord än vad svenskan har.

Liksom de svenska består de engelska redovisningstermerna uteslutande av substantiv. De svenska substantiven i termerna består av sammanskrivna sammansättningar av två ord eller substantiv med bestämmningar (nominalfraser). Det finns flera exempel på sammansättningar av två ord. Några är *anläggningstillgångar*, *balansräkning*, *ansvarsförbindelser* och *rörelseresultat*. Hellspong & Ledin påpekar att det på svenska är vanligast att bilda facktermer genom sammansättningar och att "[t]ypiskt för sammansättningar är att betydelsen *lexikaliseras*, alltså snävas in till en viss bestämd del av hela sin möjliga mening."(1997:72). Det är således inte konstigt att man i resultat- och balansräkningarna hittar så många sammansättningar. De består ju uteslutande av facktermer som ska vara precisa för sitt specifika ändamål. Därför väljer man

till exempel att använda *rörelseresultat* i stället för bara *resultat*, eftersom det inte är vilket resultat som helst som avses och eftersom den posten inte ska blandas ihop med posten *årets resultat*. De svenska bestämmningarna består av adjektiv (*balanserad vinst, långfristiga skulder, materiella anläggningstillgångar*) eller prepositionsfraser (*kostnad för sålda varor, skatt på årets resultat*).

I engelskan bör man skilja på sammansättning och sammanskrivning. En sammansättning kan även vara två ord som inte skrivs ihop, till exempel *income tax, net income* och *balance sheet*. För att kunna jämföra de engelska och de svenska termerna har jag alltså valt att titta på de ord som är sammanskrivna. Engelskan har ett fåtal sammanskrivna sammansättningar, som ofta skrivs med hjälp av bindestreck, som i "*long-term liabilities*" och "*non-restricted reserves*". Ett fåtal skrivs utan bindestreck. Bland de ursprungliga 295 redovisningstermerna i mitt material hittade jag endast fyra sådana, nämligen *shareholder, stockholder, goodwill* och *overdraft*. Bland de engelska särskrivna sammansättningarna återfinns substantiv uppräddade efter varandra (*income tax, balance sheet, income statement*) samt substantiv med bestämmningar i form av prepositionsfraser (*cost of sales, income taxes for the year*) och adjektiv (*gross earnings, tangible assets, retained earnings*).

3. Terminologisk undersökning

3.1 Terminologi och ekonomins teknolekt

3.1.1 Terminologins ursprung

Innan den terminologiska undersökningen redovisas vill jag säga något om hur terminologi som lära kom till och vad en term är. Den österrikiske ingenjören Eugen Wüster (1898-1977) får sägas vara den som utvecklade den allmänna terminologins teori. Det gjorde han i sin doktorsavhandling *Internationale Sprachnormung in der Technik, besonders in der Elektrotechnik* (Internationell

språknormering inom tekniken, särskilt inom eltekniken), som kom ut 1931. Boken kom att påverka principerna ”för praktiskt taget allt internationellt terminologiskt arbete” (Laurén & Nordman 1987:22). I hans teori är begreppet det väsentliga och syftet är att ”strikt avgränsa begreppen”. Han menade också att ”begreppen är oberoende av termerna” (Laurén & Nordman 1987:93). Vidare ville han underlätta kommunikationen mellan fackexperter från olika länder genom hjälpspråk, som till exempel esperanto, så att definitioner av olika begrepp kunde överföras mellan språken. På så sätt skulle en begreppsharmonisering bli möjlig, i och med att ett begrepp skulle motsvara en term (på hjälpspråket). (Laurén 1993:26-27.)

3.1.2 Definition av begreppet ”term”

Hur ska man då definiera en term? Den frågan är inte helt lätt att svara på eftersom det finns flera definitioner. Jag väljer dock att använda den som Christer Laurén kommer fram till utifrån en tysk definition: ”en term är ett språkligt uttryck för ett begrepp som hör till ett begreppssystem inom en teknolekt” (1993: 97). Med teknolekt menas den språkform som används av specialister inom ett ämne, till exempel ekonomi. En term kan bestå av ett eller flera ord.

3.1.3 Ekonomins teknolekt

Ekonomins teknolekt är yngre än till exempel juridisk och lingvistisk. Den härstammar från nationalekonomiskt tänkande och de rutiner som länge har funnits för hushållning. Redovisning och bokföring är något som människor har arbetat med länge. I bland andra Sokrates, Platons och Aristoteles skrifter hittar man metodiska grunder. Vid sekelskiftet 1800/1900 grundades de första handelshögskolorna och vid dessa utvecklades företagsekonomi så småningom till en vetenskap. Trots att några italienska handböcker i ämnet fick stor spridning under 1100- till 1600-talet har det aldrig funnits någon internationell

standardisering av betydelse såsom det finns inom elteknikens teknolekt. Däremot etablerades en grundläggande begreppslik och terminologisk europeisk tradition. (Laurén, 1993: 75-80.)

Idag finns till exempel International Accounting Standards Committee (IASC), som utformar standarder för finansiell rapportering och som härmed i begränsad omfattning påverkar hur begrepp och termer inom området utvecklas internationellt. De redovisningsstandarder som gäller för svenska börsnoterade företag idag kommer att ändras. Dessa företag är från och med räkenskapsåret 2005 (som redovisas i årsredovisningen som kommer år 2006) skyldiga att upprätta sina koncernredovisningar enligt IAS (International Accounting Standards) och IFRS (International Financial Reporting Standards). (Informationen är hämtad från en artikel på revisionsföretaget Deloitte's hemsida:<http://www.deloitte.com/dtt/article/0,1002,sid%253D38877%2526cid%253D61936,00.html>.) Om detta kommer att innebära någon förändring av terminologin i resultat- och balansräkningen återstår att se.

3.2 Vad säger Årsredovisningslagen, FAR och Bokföringsnämnden om termerna i resultat- och balansräkningar?

I Årsredovisningslagen står inte mycket om hur språket ska vara i årsredovisningar. I 2 kapitlet, 5 §, som har rubriken "Språk och form", står endast att årsredovisningen "skall avfattas på svenska i vanlig läsbar form". Lite mer hjälp får man i FARs *Vägledning om årsredovisning i aktiebolag*. Under punkt 4 står följande att läsa:

Resultaträkningens och balansräkningens rubriker och poster är obligatoriska, men man får dela in dem i delrubriker och delposter. Man skall också göra sådana avvikelser från posterna som betingas av rörelsens särskilda inriktning. Detta gäller dock inte balansräkningens huvudrubriker [...]. Man får lägga till andra poster än de som finns upptagna i schemana. (FAR 1999:13).

Här kan tyckas att man inte heller får mycket vägledning i fråga om språket och terminologin, men däremot när det gäller posterna, som ju i det här fallet utgör

terminologin. Det är strängare regler för balansräkningen än för resultaträkningen, vilket betyder att terminologin i de studerade balansräkningarna borde vara mer överensstämmande än terminologin i resultaträkningarna. Bokföringsnämnden håller i stort sett med FARs tolkning av lagen när det gäller posterna i resultat- och balansräkningen. De ”etablerade beteckningar” som finns för posterna ska användas, men man får ta bort och ändra poster så att de passar företagets specifika verksamhet. (Bokföringsnämndens rekommendationer, i *FARs Samlingsvolym* 2005, Del 1, s.369).

3.3 Redovisning av terminologisk undersökning och resultat

Efter att ha sammanställt alla termerna i resultat- och balansräkningarna fick jag 295 termer på engelska respektive svenska, alltså 295 termpar. När dubbletterna tagits bort återstod 204 engelska termer och 166 svenska, en skillnad på 38 termer. Med dubbletter avser jag termer som innehåller samma ord. De kan dock ha olika numerus eller ett av orden i termen kan tillhöra en annan ordklass, som till exempel *administration/administrative expenses*. Redan här kan man se att det används fler olika termer på engelska än på svenska. Det kan tyda på att terminologin är mer enhetlig i de översatta rapporterna än i originalen.

För att mer i detalj kunna undersöka hur skillnaderna mellan de fem företagens rapporter ser ut har jag valt ut 24 poster som ingår i FARs scheman för resultat- och balansräkning. Från resultaträkningen valde jag sju poster (med själva rubriken inräknad) som oftast finns med i en resultaträkning och som uppvisade intressanta resultat när jag jämförde de motsvarande engelska termerna. Från balansräkningen valde jag 17 poster eftersom balansräkningen normalt sett innehåller fler poster än resultaträkningen. Många av dessa 17 poster är rubriker som ofta har underrubriker. Således är de mycket vanliga och även här valde jag dem delvis för att de motsvarande engelska termerna var intressanta. De utvalda posterna har sedan jämförts med de termer som används

i de olika rapporterna. Tabell 3 nedan visar termerna i de engelska resultat- och balansräkningarna.

Tabell 3: 24 engelska termvarianter hos de fem företagen

FARs schema för RR & BR	Gambro	Ericsson	TeliaSonera	Astra Zeneca	Atlas Copco
Resultaträkning	Income statements	Income statement	Income statements	Profit and loss account	Income statement
Nettoomsättning	Revenues	Net sales	Net sales	Group turnover	Revenues
Kostnad för sålda varor	Cost of sales	Cost of sales	Costs of production	Operating costs	Cost of goods sold
Bruttoresultat	Gross earnings	Gross margin	Gross income	-	Gross profit
Rörelseresultat	Operating earnings	Operating income	Operating income	Group operating profit	Operating profit/loss
Skatt på årets resultat	Taxes	Income taxes for the year	Income taxes	Taxation	Taxes
Årets resultat	Net income	Net income	Net income	Net profit for the financial year	Profit/loss for the year
Balansräkning	Balance sheets	Balance sheet	Balance sheets	Balance sheet	Balance sheet
Tillgångar	Assets	Assets	Assets	-	Assets
Anläggningstillgångar	Fixed assets	Fixed assets	-	Fixed assets	Fixed assets
Immateriella anläggningstillgångar	Intangible assets	Intangible assets	Intangible fixed assets	Goodwill and intangible assets	Intangible assets
Materiella anläggningstillgångar	Tangible assets	Tangible assets	Tangible fixed assets	Tangible fixed assets	Tangible assets
Finansiella anläggningstillgångar	Financial fixed assets	Financial assets	-	Fixed asset investments	Financial assets
Varulager m.m.	Inventories, etc	Inventories	Inventories, etc	Stocks	Inventories
Kortfristiga fordringar	Receivables	Receivables	Receivables	Debtors	Current receivables
Kassa och bank	Liquid assets	Cash and bank	Cash and bank	Cash	Cash and bank
Eget kapital och skulder	Shareholders' equity and liabilities	Stockholders' equity, provisions and liabilities	Shareholders' equity and liabilities	Capital and reserves	Shareholders' equity and liabilities
Aktiekapital	Share capital	Capital stock	Share capital	Called-up share capital	Share capital
Balanserad vinst eller förlust	Retained earnings	Retained earnings	Non-restricted reserves	Profit and loss account	Retained earnings
Årets resultat	Net income	Net income	Net income	-	Profit/loss for the year
Långfristiga skulder	Long-term interest bearing liabilities	Long-term liabilities	-	Creditors due after more than one year	Long-term liabilities
Kortfristiga skulder	-	Current liabilities	-	Creditors due within one year	Current liabilities
Ställda säkerheter	Pledged assets	Assets pledged as collateral	Collateral pledged	-	Assets pledged
Ansvarsförbindelser	Contingent liabilities	Contingent liabilities	Contingent liabilities	-	Contingent liabilities

- betyder att termen inte återfinns i resultat- respektive balansräkningen.

Av tabellen framgår att det finns 64 olika (dubbletter räknas en gång) benämningar på posterna i de engelska rapporterna. Hade terminologin varit enhetlig hos de fem företagen skulle det endast ha funnits 24 olika benämningar. Man kan notera att Astra Zeneca skiljer sig mest från de andra företagen, vilket inte var helt oväntat eftersom de har följt brittiska regler och rekommendationer,

medan de övriga företagen har följt de svenska normerna. Astra Zeneca använder till exempel *group turnover* där de övriga använder *revenues* eller *net sales*. Företaget har *stocks* där de andra har *inventories* och *creditors due within one year* där de övriga har *current liabilities*. Bland de poster som ingår i resultaträkningen finns det inte en enda postbenämning som överensstämmer med dem som de andra företagen använder. Astra Zeneca saknar också fem poster som de övriga företagen har med, vilket tyder på lite annorlunda regler när det gäller vilka poster som bör vara med i rapporterna.

Men inte heller bland de andra företagen finns någon särskilt stor överensstämmelse mellan posterna. För de två exemplen *kostnad för sålda varor* och *bruttoresultat* finns det fyra varianter för den första posten (Astra Zenecas inräknad) och även fyra olika benämningar för den andra posten. Det kan tyckas en aning märkligt att ett ord som *resultat*, som används ofta i ekonomiska sammanhang, inte har en mer enhetlig benämning. Här finns hela tre varianter, nämligen *earnings*, *income* och *profit/loss*. Möjligen ser man här ett prov på det engelska språkets rikedom när det gäller synonymer. Också för posten *ställda säkerheter* finns fyra olika engelska termvarianter, även om två av dem har samma ord i omvänd ordning, *pledged assets* och *assets pledged*. Det bidrar ändå till att man funderar över om någon av termvarianterna är mer korrekt än den andra.

När det gäller Telia Sonera kan det vara intressant att uppmärksamma att de i fråga om *lång-* och *kortfristiga skulder* har använt en annan uppdelning. De har använt rubrikerna *räntebärande* respektive *ej räntebärande skulder* och under dessa delat upp skulderna i *lång-* och *kortfristiga lån* respektive *skulder*. Eftersom denna uppdelning skiljer sig mycket från den i de övriga företagen valde jag att markera att Telia Sonera inte har dessa poster. Det behöver emellertid inte betyda att det är fel på något sätt. Dessa benämningar passade kanske deras verksamhet bättre.

Ytterligare en intressant iakttagelse är att posten (och rubriken) *anläggningstillgångar* på engelska benämns *fixed assets* av alla de fyra företag som har posten. I posterna *immateriella*, *materiella* och *finansiella anläggningstillgångar* skiljer sig bruket däremot något. Några av företagen tappar i ovanstående benämningar ordet *fixed*, som till exempel i *tangible assets* och *financial assets*. Man kan fråga sig om detta sker på grund av att de tycker att termen blir alltför lång med ordet *fixed* eller om ordet inte anses nödvändigt av dem som skrivit rapporterna. Av hjälpmedelsundersökningen under punkt 4.1. nedan framgår att ordet *fixed* inte finns med i ordböckerna utan det är *tangible assets* som anges för *materiella anläggningstillgångar*. Antagligen räcker det med att ordet *fixed* är med i rubriken *fixed assets* (*anläggningstillgångar*). Det är således underförstått att de tre underrubrikerna avser anläggningstillgångar av olika slag. I undersökningen av de svenska översättningarna av företagens rapporter fick jag fram de termer som visas i tabell 4 nedan.

Tabell 4: 24 svenska termvarianter hos de fem företagen

FARs schema för RR & BR	Gambro	Ericsson	TeliaSonera	Astra Zeneca	Atlas Copco
Resultaträkning	X	X	X	X	X
Nettoomsättning	X	Fakturering	X	Koncernens omsättning	Fakturering
Kostnad för sålda varor	X	Kostnader för fakturerade varor och tjänster	Produktionskostnader	Rörelsekostnader	X
Bruttoresultat	X	Bruttomarginal	X	-	X
Rörelseresultat	X	X	X	Koncernens rörelseresultat	X
Skatt på årets resultat	X	X	Skatter	Skatt	Skatter
Årets resultat	X	X	X	Nettoresultat för räkenskapsåret	X
Balansräkning	X	X	X	X	X
Tillgångar	X	X	X	-	X
Anläggningstillgångar	X	X	-	X	X
Immateriella anläggningstillgångar	X	X	X	Goodwill och övriga immateriella anläggningstillgångar	X
Materiella anläggningstillgångar	X	X	X	X	X
Finansiella anläggningstillgångar	X	X	-	X	X
Varulager m.m.	X	X	X	X	X
Kortfristiga fordringar	Fordringar	Fordringar	Fordringar	X	X

Kassa och bank	Likvida medel	X	X	X	X
Eget kapital och skulder	Eget kapital, avsättningar och skulder	Eget kapital, avsättningar och skulder	X	Eget kapital	X
Aktiekapital	X	X	X	Inbetalt aktiekapital	X
Balanserad vinst eller förlust	X	X	Fria reserver	Kvarstående vinstmedel	Fria reserver
Årets resultat	X	X	X	-	X
Långfristiga skulder	Skulder	X	-	X	X
Kortfristiga skulder	-	X	X	X	X
Ställda säkerheter	X	X	X	-	X
Ansvarsförbindelser	X	X	X	-	X

X betyder att samma term används som i FARs scheman.

- betyder att termen inte återfinns i resultat- respektive balansräkningen.

I balansräkningen har endast de rubriker och poster tagits med som enligt Årsredovisningslagen ska vara fasta och inte ändras. Några av dessa rubriker och poster har jag tagit bort på grund av att de inte var relevanta för resultatet och för att minska tabellens omfång. Om företagen inte har det som posten anger behöver den inte heller tas med.

I tabell 4 kan man se att terminologin som de fem företagen använder faktiskt är relativt enhetlig. Här finns 43 olika benämningar (24 enligt FARs scheman + 19 avvikande), alltså 21 färre alternativ än vad som fanns i de engelska rapporterna. Majoriteten av de poster som företagen använder är också de som FAR rekommenderar. Det finns fyra poster som är likadana i alla fem företagen, *resultaträkning*, *balansräkning*, *materiella anläggningstillgångar* och *varulager*. Detta kan jämföras med de engelska termvarianterna där det endast fanns en enda post som hade samma benämning hos alla företagen, nämligen *balance sheet*. Och om man räknar med de poster där alla företagen använder samma term eller där ett eller flera företag saknar posten kommer man upp i 11 poster (jämfört med 4 poster i de engelska rapporterna).

Astra Zenecas resultat- och balansräkning skiljer sig mest även i den svenska översättningen, både i förhållande till de övriga företagen och till FARs scheman. Atlas Copcos rapporter är de som till störst del följer FARs scheman, med endast tre avvikande benämningar.

Värt att notera är att Årsredovisningslagen använder benämningen *fordringar* och inte *kortfristiga fordringar*, som FAR förespråkar. Således kan man inte säga att Gambro, Ericsson och Telia Sonera gör fel i att använda *fordringar*, men eftersom jag har valt att utgå från FARs postbenämningar har

jag markerat det som en avvikande benämning. Detsamma gäller *skulder* i stället för *långfristiga* och *kortfristiga skulder*.

Är då terminologin i balansräkningen mer enhetlig än i resultaträkningen? Ja, i förhållande till det antal termer från respektive rapport som har tagits med i tabellen, är den det. Från resultaträkningen finns sju poster medtagna och tio avviker från benämningarna i FARs schema. Från balansräkningen finns 17 poster medtagna och bland dem avviker nio från FARs schema. Av detta kan man dra slutsatsen att terminologin i balansräkningen är mer enhetlig än den är i resultaträkningen. Detta resultat kan sägas spegla de regler som FAR har ställt upp för hur posterna i rapporterna ska användas och behandlas (se punkt 3.2 ovan).

4. Hjälpmedel vid översättning

Som översättare använder man sig av olika hjälpmedel, som till exempel ordböcker (i bokform eller på CD-ROM/DVD), uppslagsverk och Internet. När det gäller översättning av resultat- och balansräkningar ville jag ta reda på vilket eller vilka hjälpmedel som är bäst, men eftersom de ordlistor som kan finnas på en del företags hemsidor och en datatermbank som Eurodicautom normalt sett är mycket begränsade har jag valt att endast undersöka tryckta ordböcker. De ordböcker jag har valt är *FARs engelska ordbok* (där man kan slå upp ord både från och till engelska), Natur och Kulturs *Engelsk-svensk affärsordbok* och *Svensk-engelsk affärsordbok* samt *Norstedts stora engelsk-svenska ordbok* och *Norstedts stora svensk-engelska ordbok*.

Det naturliga valet för dem som arbetar med redovisning eller revision verkar vara *FARs engelska ordbok*. Det är inte konstigt eftersom det är en specialiserad ordbok för just dessa områden och den kommer från en ansedd förening. Det jag vill veta är om man i denna ordbok hittar alla de olika engelska termvarianter som jag fann i de resultat- och balansräkningar som jag

undersökte. Om de är med, översätts de då med en eller flera termvarianter på svenska? Eftersom det i den terminologiska undersökningen redan framgår att det inte råder ett ett-till-ett-förhållande mellan de engelska och svenska termerna, eller mellan de olika företagens användning av termerna, utgår jag ifrån att det inte gör det i *FARs engelska ordbok* heller. För *omsättning* bör man alltså kunna hitta både *revenues*, *sales* och *turnover*, till exempel, i ordboken och det bör också finnas fler än en svensk översättning för många termer. Men eftersom jag i den terminologiska undersökningen kom fram till att den svenska terminologin i rapporterna var mer enhetlig och begränsad än den engelska kan det vara intressant att studera om detta mönster följs även i *FARs engelska ordbok* eller Natur och Kulturs *Engelsk-svensk affärsordbok*.

Även om det kanske är självklart för dem som arbetar med redovisning eller revision att i första hand använda *FARs engelska ordbok* ville jag även undersöka vilka termer som finns med i en affärsordbok och en allmän engelsk-svensk ordbok. Om man som översättare inte har någon tidigare erfarenhet av ekonomi eller redovisning och får i uppdrag att översätta en resultat- och balansrapport kan det hända att man väljer en affärsordbok, som kanske redan finns hemma i bokhyllan. Det kan också vara intressant att se hur långt man klarar sig med en allmän engelsk-svensk ordbok, som till exempel Norstedts.

4.1 Redovisning av hjälpmedelsundersökning och resultat

Av de ursprungliga 295 engelska termerna har jag valt ut 35 engelska termvarianter (vilka alla finns med i tabell 3 ovan). Dessa motsvarar 12 av de svenska postbenämningar som FAR använder i sina scheman för resultat- och balansräkningar. Posterna är mycket vanliga och finns oftast med i ett företags resultat- och balansräkning. De utvalda poster och termer som studeras framgår av tabell 5 nedan.

Tabell 5: 12 svenska postbenämningar och deras motsvarande engelska termvarianter för hjälpmedelsundersökning

Benämning enl. FARs schema för RR & BR	Engelska termvarianter i de undersökta rapporterna			
1. Nettoomsättning	Revenues	Net sales	Group turnover	
2. Bruttoresultat	Gross earnings	Gross margin	Gross income	Gross profit
3. Rörelseresultat	Operating earnings	Operating income	Group operating profit	Operating profit/loss
4. Materiella anläggningstillgångar	Tangible assets	Tangible fixed assets		
5. Varulager m.m.	Inventories, etc	Stocks		
6. Kortfristiga fordringar	Receivables	Debtors	Current receivables	
7. Kassa och bank	Liquid assets	Cash and bank	Cash	
8. Eget kapital och skulder	Shareholders' equity and liabilities	Stockholders' equity, provisions and liabilities	Capital and reserves	
9. Aktiekapital	Share capital	Capital stock		
10. Balanserad vinst eller förlust	Retained earnings	Non-restricted reserves	Profit and loss account	
11. Kortfristiga skulder	Current liabilities	Creditors due within one year		
12. Ställda säkerheter	Pledged assets	Assets pledged as collateral	Collateral pledged	Assets pledged

Efter att ha valt ut ovanstående termer började jag med hjälpmedelsundersökningen. När jag hade slagit upp de olika engelska termerna i de tre ordböckerna, slog jag också upp den svenska postbenämningen, för att se om även den fanns med och om dess översättning stämde med åtminstone någon av de engelska termerna. Siffrorna 1 till och med 12 nedan motsvarade posternas numrering enligt tabell 5. De olika ordböckerna benämndes med a) för *FARs engelska ordbok*, b) för *Natur och Kulturs Engelsk-svensk affärsordbok* och *Svensk-engelsk affärsordbok* och c) för *Norstedts stora engelsk-svenska ordbok* och *Norstedts stora svensk-engelska ordbok*. Parentes runt ett ord innebar att det inte togs med när jag slog upp ordet. Runt en bokstav betydde parentes att den eventuellt inte fanns med när jag slog upp ordet. Brittisk engelska förkortades Br E och amerikansk engelska Am E. Resultatet blev som följer.

1. Posten *nettoomsättning* hade tre olika engelska termvarianter i rapporterna, *revenues*, *net sales* och *(group) turnover*. I a) fanns alla tre termerna med men det var bara *net sales* som fick den exakta översättningen *nettoomsättning*. *Turnover* angavs som specifikt för brittisk engelska och

avsåg omsättning. I b) fanns också alla tre termerna med, men ingen av dem översattes ordagrant med *nettoomsättning*. Det som kom närmast var *net sales*, som betydde *nettoförsäljning* eller *nettointäkt*. Även här angavs *turnover* som specifikt för brittisk engelska. I c) fanns *revenues* och *turnover* med. Den första termen hade betydelsen *intäkter*, *avkastning* och den andra *omsättning*. Den term, *net sales*, som i både a) och b) kom närmast den svenska benämningen fanns alltså inte i Norstedts.

När jag slog upp den svenska termen *nettoomsättning* hittade jag *net sales* och *net turnover* (Br E) i a) och *net sales* i b). I c) fanns den inte med.

2. För *bruttoresultat* fanns hela fyra engelska termvarianter, nämligen *gross earnings*, *gross margin*, *gross income* och *gross profit*. I a) fanns *gross margin* (Am E) och *gross profit* med och hade betydelsen *bruttoresultat*. I b) fanns alla utom *gross earnings* med, men endast *gross income* hade den exakta betydelsen *bruttoresultat*. I c) fanns ingen av termerna med utan endast de enskilda orden, *brutto* och *resultat*, vart och ett för sig.

Den svenska termen *bruttoresultat* fanns med i a) med översättningarna *gross profit or loss* och *gross margin* (Am E). I b) hittade jag under *bruttoinkomst* betydelsen *bruttoresultat*, som översattes med *gross income*. I c) fanns termen inte upptagen, men däremot *bruttovinst*, med översättningen *gross profit*.

3. *Rörelseresultat* hade också fyra engelska termvarianter även om de två sista var mycket lika. Termerna är *operating earnings*, *operating income*, *(group) operating profit* och *operating profit/loss*. I a) fanns alla utom den första med och både *(group) operating profit* och *operating profit/loss* hade betydelsen *rörelseresultat*. Den senare var dessutom benämningen på en rubrik i resultatschemat. I b) fanns *operating income* och *(group) operating profit* med, men bara den första hade översättningen *rörelseresultat*. I c) fanns ingen av termerna med.

För den svenska termen *rörelseresultat* hittade jag i a) *operating profit/loss* och i b) *net operating income* alternativt *net operating profit*. Som väntat fanns den termen inte heller med i den svensk-engelska delen av c).

4. För posten *materiella anläggningstillgångar* fanns de två termerna *tangible assets* och *tangible fixed assets*. Den senare borde vara den mest korrekta termen, om den exakt ska motsvara den svenska termen. *Tangible assets* fanns med i alla tre ordböckerna. I b) översattes den dock med *realtillgångar* och i c) med endast *materiella tillgångar*. Den andra engelska termen fanns inte med i någon av ordböckerna, men däremot fanns *fixed assets* med i b) och c) med betydelsen *anläggningstillgångar* respektive *fast egendom*.

Den svenska benämningen motsvarades i a) av de två engelska termerna som fanns i min undersökning. I b) fick jag slå upp *materiella tillgångar* och *anläggningstillgångar* var för sig, vilka blev *tangible assets* respektive *fixed assets* på engelska. I c) fanns endast *anläggningstillgång* med och hade översättningen *fixed [capital] assets*, med ett förklarande tillägg att det stod i plural.

5. *Varulager* hade de två engelska termvarianterna *inventories* och *stock(s)*. I a) fanns båda med. Den första angavs som Am E, den andra som Br E. För båda termerna fanns flera betydelser utöver *varulager*, som till exempel *lager* och *förråd*. I b) betydde *inventory* endast *lager* men i det balansräkningsschema som fanns med i ordboken fanns *inventories* i betydelsen *varulager*. *Stock* fanns också med och betydde *varulager* eller *lager*. I c) fanns *inventory* med och under betydelse 3) angavs det som *inventarier; lager och förråd*. Om översättaren inte skulle vara insatt i redovisningsterminologin och råkade översätta *inventories* med *inventarier* skulle det bli mycket missvisande. Även *stock* fanns med i c) och under betydelse 8) översattes det med *lager och förråd*.

Den svenska termen *varulager* fanns med i alla tre ordböckerna. I a) fanns båda engelska termvarianterna med som översättning. I b) fanns *inventory*, där det också fanns en uppgift om att det var redovisningsterminologi. I c) fanns översättningen *stock [in-trade]*.

6. För *kortfristiga fordringar* fanns de tre termvarianterna *receivables*, *debtor(s)* och *current receivables*. I a) fanns alla tre med, men endast den sista termen hade den exakta översättningen *kortfristiga fordringar*. I b) fanns också alla tre termerna med och här hade både *receivables* och *current receivables* den exakta betydelsen, men den första kunde även betyda *utestående fordringar*. *Debtor* hade i a) betydelsen *gäldenär* och i b) *gäldenär, kredittagare*. I c) fanns endast *debtor* med och hade betydelsen 1) *gäldenär, debitor* och 2) *debet*, som angavs vara en bokföringsrubrik. För en resultat- och balansräkning skulle jag inte välja översättningen *gäldenär* eller *debitor* eftersom jag aldrig har stött på termerna i detta sammanhang.

I a) och b) fanns den svenska termen med och med översättningen *current receivables*. I c) fanns termen i sin helhet inte med, men däremot de två orden var för sig, dock inte med någon särskilt bra översättning för termen i just balansräkningen.

7. För posten *kassa och bank* fanns också tre engelska termer, nämligen *liquid assets*, *cash and bank* och *cash*. Alla tre fanns med i a). I b) fanns inte *cash and bank* med, men däremot *cash balance* i betydelsen *kassabehållning*. I c) fanns den första termen med under uppslagsordet *liquid*. *Cash* fanns också med men inte *cash and bank*. Även här fanns *cash balance* med i betydelsen *kassabehållning*.

För den svenska benämningen *kassa och bank* fanns i a) översättningen *cash and bank balances*. I b) och c) fanns termen inte med, men däremot hittade jag *kassabehållning* med översättningen *cash (balance) in hand* respektive *cash balance, cash in hand*.

8. Eget kapital och skulder hade tre termvarianter, *shareholders' equity and liabilities*, *stockholders' equity*, *provisions and liabilities* och *capital and reserves*. I a) fanns ingen av termerna i sin helhet med, men däremot termen *equity and liabilities*. *Shareholders* (Br E) och *stockholders* (Am E) anger bara att det handlar om aktieägarna. I b) fanns endast den tredje termen med i sin helhet i betydelsen eget kapital och det framgick att det var Br E.

För den svenska termen fanns i a) översättningen *equity and liabilities*. I b) och c) fanns termen inte med i sin helhet.

9. *Aktiekapital* hade de två engelska termerna *share capital* och *capital stock*. I både a) och b) fanns båda termerna med och hade betydelsen *aktiekapital*. I a) angavs att den första är Br E och den andra Am E. I b) angavs att den andra är Am E. I c) fanns *capital stock* med i den specifika betydelsen.

Den svenska termen, *aktiekapital*, fanns med i de svensk-engelska delarna av alla tre ordböckerna och de hade även de båda engelska termerna, *share capital* och *capital stock*, med som översättningar.

10. *Balanserad vinst eller förlust* hade tre engelska termvarianter, *retained earnings*, *non-restricted reserves* och *profit and loss account*. I a) och b) fanns alla tre termerna med, men ingen hade den exakta översättningen *balanserad vinst eller förlust*. Den första termen översattes här med *balanserade vinstmedel*, den andra med *dispositionsfond* eller *fri(a) reserv(er)* och i a) även med *fria fonder*. *Profit and loss account* översattes i a) med *vinst- och förlusträkning* och med *resultaträkning*. I b) översattes termen med *vinst- och förlustkonto*. I c) fanns ingen av termerna med. Under *profit* hittade jag dock *profit and loss account* med betydelsen *vinst- och förlustkonto*.

För den svenska termen fanns i a) översättningen *profit or loss brought forward*. I b) fanns termen *balanserade vinstmedel* med betydelsen *retained earnings* och

undistributed profits. Här fanns också *balanserad vinst* och *balanserad förlust* var för sig och översattes med *profit/loss brought forward*. I c) fanns termen *balanserad vinst eller förlust* inte med i den svensk-engelska delen.

11. För *kortfristiga skulder* fanns de två engelska termerna *current liabilities* och *creditors due within one year*. Den första fanns med i både a) och b) med den exakta betydelsen *kortfristiga skulder*. I c) fanns endast ordet *liabilities* som översattes med *skulder*. Den andra termen fanns inte i någon av ordböckerna.

På svenska fanns termen med i både a) och b) och översattes med *current liabilities*. I c) fanns den inte med, endast *kortfristig* och *skuld* var för sig.

12. Posten *ställda säkerheter* hade hela fyra engelska termvarianter, även om det i det första och sista fallet bara handlar om en omkastning av orden. Termvarianterna är *pledged assets*, *assets pledged as collateral*, *collateral pledged* och *assets pledged*. I a) fanns endast den första termen med, *pledged assets*, och hade betydelsen *ställda panter* eller *ställda säkerheter*. *Collateral* fanns med som ensamt uppslagsord och betyder *pant* eller *säkerhet*, vilket tyder på att det antagligen inte är fel att använda de termer som innehåller detta ord. I b) fanns både den första och sista termen (där orden bara är omkastade) och de översattes båda med *ställda panter*. I c) fanns ingen av de fyra termvarianterna med, men *pledge* fanns som uppslagsord och betydde *pant*. *Collateral* fanns också med här i betydelsen *säkerhet (för belåning)*.

På svenska fanns termen i sin helhet endast med i a) men termen *ställda panter* fanns med i b). Att översätta med *ställda panter* i stället för *ställda säkerheter* är inte fel. Det sistnämnda är bara ett vidare begrepp, som kan vara passande för en post som är en rubrik.

För att sammanfatta ovanstående kan man på en gång slå fast att det inte går att endast förlita sig på en allmän ordbok som inte är specialiserad på affärs- eller redovisningsterminologi. Den kan lätt få en översättare, som inte är särskilt

insatt i redovisningsterminologi att använda fel term. Man måste alltså använda sig av en specialiserad ordbok för att kunna vara säker på att översätta en engelsk redovisningsterm med en korrekt svensk redovisningsterm.

Vid en jämförelse mellan *FARs engelska ordbok* och *Engelsk-svensk affärsordbok* kan man börja med att konstatera att de var lika i att ingen av dem var heltäckande när det gällde att hitta exakt de termer som fanns med i min terminologiska undersökning. Om man räknar det antal engelska termvarianter som fanns med i de två ordböckerna blir antalet 24 stycken av totalt 35 för båda ordböckerna. Av den här undersökningen kan jag alltså inte dra slutsatsen att den ena nödvändigtvis är bättre än den andra. Ofta var samma termer med i affärsordboken som i *FARs engelska ordbok* och om det någonstans brast i förekomsten eller översättningen av en term i affärsordboken så brast det på liknande sätt i *FARs engelska ordbok* när det gällde en annan term. Det enda som jag fann en aning märkligt var det att man i affärsordboken ibland inte hittade en term, till exempel *inventories* (punkt 5 ovan), i själva ordboken utan endast i balansräkningsschemat i slutet av ordboken. Men båda specialordböckerna skulle alltså kunna rekommenderas till någon som ska översätta resultat- och balansräkningar.

I *Engelsk-svensk affärsordbok* finns även scheman för resultat- och balansräkningen på både amerikansk och brittisk engelska med. Uppställningarna är där gjorda enligt amerikansk och brittisk praxis och termerna har svensk översättning. Det kan således vara bra att jämföra dessa scheman med FARs scheman (som återfinns i *FARs engelska ordbok* på både svenska och engelska), som är gjorda enligt svenska regler.

Som väntat rädde det inte något ett-till-ett-förhållande mellan de engelska och de svenska termerna i hjälpmedelsundersökningen. Visserligen fick jag på några av de engelska termerna endast en motsvarande term på svenska, men lika ofta fanns det två eller flera synonymer eller betydelser.

Som framgår av resultatet ovan kan jag heller inte säga att de svenska termerna överlag var mer enhetliga eller begränsade än de engelska i den här undersökningen. Om man tar punkt 3, *rörelseresultat*, som exempel kan man se att det för *operating income* fanns två översättningsvarianter i de båda specialordböckerna, *rörelsens intäkter* och *rörelseresultat* och för (*group*) *operating profit* fanns de två varianterna *rörelseresultat* och *rörelsens vinst*.

När man översätter resultat- och balansräkningar bör man, utöver att skaffa sig en specialordbok för redovisnings- eller affärsterminologi, också fråga kunden om företaget använder några särskilda termer i rapporterna. Hos större företag kan det finnas termordlistor som översättaren får ta del av och som kan vara en ovärderlig hjälp i översättningsarbetet. Då är man också mycket säkrare på att man använder rätt term för just det företaget. En annan idé är att översättaren ber att få titta på några tidigare rapporter, alternativt laddar ner dem från företagets hemsida. Då bör man emellertid försäkra sig om att kunden inte är missnöjd på något sätt med hur företagets rapporter tidigare har översatts.

4.2 Framtagning av lathund?

Efter att ha arbetat en tid med den här uppsatsen har jag insett att det inte är helt lätt att översätta resultat- och balansräkningar, trots att de är relativt standardiserade. Olika företag använder olika termer, även om den svenska terminologin är mer enhetlig än den engelska.

Man kan tycka att det vore bra för översättare av resultat- och balansräkningar, och årsredovisningar i stort, att ta fram en lathund eller en än mer specialiserad och avgränsad ordbok än *FARs engelska ordbok*. För att en sådan lathund eller specialordbok skulle vara lättare att använda än befintliga specialordböcker skulle det råda ett strikt ett-till-ett-förhållande mellan engelska och svenska termer, i enlighet med Wüsters idéer om begreppsharmonisering. Det vill säga att en svensk term endast skulle ha en motsvarande engelsk term. Dessvärre tror jag att detta är en utopi. Till att börja med uppstår det problem när

man ska bestämma om de engelska termerna ska vara brittiska eller amerikanska. Sedan finns det redan nämnda problemet med att olika företag använder lite olika termer eftersom de bedriver olika typer av verksamheter.

Alltså tror jag att översättare av resultat- och balansräkningar även i framtiden blir tvungna att vändas över vilken term som är mest korrekt i ett särskilt företags rapporter och om *turnover*, *revenues* och *sales* verkligen har samma innebörd. Det kan också finnas risk för att en översättare känner sig en aning låst om han eller hon endast har en lathund eller specialordlista och då kanske översättaren ändå måste konsultera andra ordböcker. Översättaren kanske tvivlar på att alla termer i lathunden verkligen är korrekt översatta eller om en viss term verkligen är den rätta för just hans eller hennes eget ändamål och då går den tidsbesparande avsikten förlorad.

5. Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen har varit att undersöka om terminologin i resultat- och balansräkningar är enhetlig mellan olika företag. Undersökningen har gjorts både av de engelska originalen och de svenska översättningarna och den har utförts enligt en etablerad textanalysmodell. När det gällde huruvida termerna stämde överens mellan de olika företagens rapporter eller inte visade det sig att termerna var mer enhetliga i de svenska rapporterna än i de engelska. Men även i de svenska resultat- och balansräkningarna fanns en viss variation i användningen av termerna, vilket inte gör det helt lätt för en översättare i valet av term.

Jag har också undersökt hur termerna i dessa rapporter är uppbyggda och kommit fram till att de mest består av substantiv eller nominalfraser, att svenskan har fler ettordstermer än engelskan och att de svenska redovisningstermerna skiljer sig en hel del från hur företagsekonomiska termer i allmänhet ser ut.

I hjälpmedelsundersökningen kom jag fram till att det är nödvändigt att använda en specialiserad ordbok inom redovisning eller ekonomi när man översätter rapporterna. Eftersom dessa ordböcker ganska ofta ger fler än ett översättningsförslag för en engelsk term kan det ändå vara svårt att veta om man använder rätt term. Det bästa man som översättare kan göra i en sådan situation är att råd göra med företaget i fråga eller någon redovisningskunnig person.

Som svar på frågan under punkt 2.1.1, om översättningen av resultat- och balansräkningar är käll- eller målspråksinriktad, vill jag slutligen hävda att den är mer målspråksinriktad, eller dynamisk, än den är källspråksinriktad, eller formell. Under samma punkt tog jag upp termerna *assets* och *cash and bank*, som översattes med *tillgångar* och *kassa och bank*, som exempel på hur innehållet förmedlades på ett sätt som var troget källspråket. Men man kan också säga att de svenska termerna är etablerade redovisningstermer och trots att man skulle kunna använda andra termer, så är det dessa, *tillgångar* och *kassa och bank*, som är de termer som rekommenderas och också oftast används. Det viktigaste med resultat- och balansräkningarna är trots allt att de ska kunna läsas och förstås av svenskspråkiga personer och i svenska redovisningssammanhang, inte att de ska spegla källtextens, eventuellt främmande, kultur.

Summary in English

Aim and method

The aim of this essay is to see whether the terminology used in five English income statements and balance sheets as well as that used in their Swedish translations is uniform, i.e. whether the five financial reports in English and Swedish respectively use the same accounting terms. Since these financial reports are always written according to rather strict rules, at least when it comes to the disposition, it is likely that the terminology used is standardized and uniform.

In order to study this I have performed a terminological examination of both English and Swedish income statements and balance sheets. As an overall method I have chosen an existing model of text analysis of translated texts. Within this model I have, in addition to the terminological examination, analysed the financial reports from different angles that are important when translating any type of text, e.g. whether the translation is oriented toward the source text or the target text, what genre the reports belong to, and how the structure of the English and the Swedish terms compares.

Finally, I have examined various dictionaries to see which one is the best aid for translating income statements and balance sheets.

Material

The five income statements and balance sheets, and their translations into Swedish, mentioned above are taken from the annual reports of the companies Gambro, Ericsson, TeliaSonera, Astra Zeneca and Atlas Copco. The main criterion for choosing these companies was that they originally write their annual reports in English and then translate them into Swedish.

The reason why I have chosen to examine only the income statements and balance sheets out of the whole annual reports is that in the income statements and balance sheets the only words that exist are isolated terms. This makes them easy to select as there is no need to go through an entire text in order to find accounting terms. The income statement and balance sheet are very important parts of the annual report as they clearly show, without being surrounded by words, how the company is doing financially. Since there are rather strict rules as to how one can write the two reports it is interesting to study whether the accounting terminology also is uniform among various companies. Also, I personally have a history of working as an audit assistant and as such I have a certain knowledge of these reports. It has been interesting and instructive for me to examine the words, and not the figures, more closely.

Results

The examination of the income statements and balance sheets showed somewhat different results for the English and Swedish reports. In the five Swedish translations of the reports the use of accounting terms was more uniform than in the English reports. The English reports had 64 different terms for the 24 selected items, whereas the Swedish reports had 43. The item *bruttoresultat*, for example, had four different terms in English but only one that differed from the given Swedish term in the Swedish reports.

In the comparison between the structures of the English and the Swedish terms I found that in both languages they consist of simple or complex noun phrases, but that the Swedish terms are often longer than the English ones. The Swedish terms in the income statements and balance sheets also differed rather a lot in comparison to economic terms in general.

The comparison of dictionaries showed that it is absolutely necessary to use a dictionary that is specialized in economic, accounting or business language when translating income statements and balance sheets. With only a general dictionary one can end up using the wrong term, especially since many of the accounting terms are not to be found in their complete form. Often one can find only part of the term.

Bibliografi

Källtext

Resultat- och balansräkningar på engelska och svenska:

Astra Zeneca

Atlas Copco

Ericsson

Gambro

TeliaSonera

(Årsredovisningarna för år 2003 kan läsas i sin helhet på respektive företags hemsida.)

Referenser

Andersson-Tufvesson, Kerstin. 2002. Redovisningsspråk. En studie av engelska och svenska termer i årsrapporter. *Texter emellan 4*. Examensarbeten vid översättarutbildningen 2000-2002. (= *Översättningsstudier vid Göteborgs Universitet 4*) Göteborgs universitet. Sid. 1-23.

Blomquist, A. och Leonardz, B. 1998. *Årsredovisningen. En introduktion*. Liber Ekonomi. Malmö.

FAR*. 2005. *FARs Samlingsvolym, Del 1*. FAR Förlag AB. Stockholm.

Föreningen Auktoriserade Revisorer*. 1999. *Vägledning från FAR. Om årsredovining i aktiebolag, med årsredovisningslagen*. FAR Förlag AB. Stockholm.

Hellspong, L. och Ledin, P. 1997. *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Studentlitteratur. Lund.

Laurén, Christer. 1993. *Fackspråk. Form, innehåll, funktion*. Studentlitteratur. Lund.

Laurén, C. och Nordman, M. 1987. *Från kunskapens frukt till Babels torn. En bok om fackspråk*. Liber. Stockholm.

Lindqvist, Yvonne. 2004. *Analysmodell för översatta texter för examensarbetet på översättarutbildningen*. Stockholm. (Kompendium från Tolk- och översättarinstitutet, Stockholms universitet).

Munday, Jeremy. 2001. *Introducing Translation Studies. Theories and applications*. Routledge. London.

* Föreningen Auktoriserade Revisorer heter numera bara FAR och de är en förening för revisionsbyråbranschen.

Övrig använd litteratur

Engelsk-svensk affärsordbok. 1998, 2:a upplagan. Natur och Kultur. Stockholm.

FARs engelska ordbok, svensk-engelsk/engelsk-svensk. 2004, 12:e upplagan.

FAR Förlag AB. Stockholm.

Norstedts stora engelsk-svenska ordbok. 1993, 2:a upplagan. Norstedts förlag. Stockholm.

Norstedts stora svensk-engelska ordbok. 1993, 2:a upplagan. Norstedts förlag. Stockholm.

Svensk-engelsk affärsordbok. 2002, 2:a upplagan. Natur och Kultur. Stockholm